

Зборник радова под насловом *Изазови на раскршћу култура. Нови поглед на српско-украјинске културно-историјске везе* импресивно је колективно научно дело. Појављује се у екстремно тешким приликама за украјински народ и државу, што му даје додатну тежину и актуелност. Вековне културне и цивилизацијске везе између украјинског и српског народа овде су на зналачки одабраним примерима добиле нове неоториве доказе конвергенције духовног, историјског, језичког и књижевног профила двају блиских словенских народа.

Петар Буњак

Збирник научних радова „Виклици на перекресту култур. Нови поглед на сербско-украјинске културно-историјске везе“ је важним достижњем у сфери савремене славистике. Он је резултатом плодне сарадње историчара и филолога, украјиниста из неколико држава и украјинских сербиста, који обједињују своје научне напоре око решавања актуелних питања сербско-украјинских културно-историјских веза. Аутори предложених радова обрађују актуелне славистичке теме, наводећи превагу компаративне проблематице, недостатком истраживања проблема, а такође питањима, која омогућавају суштину допунити слику сербско-украјинских културних веза из различитих аспеката.

Алла Татаренко

Надзвичайно позитивним и актуелним је факт дубоке уваге у збирнику до сада представљеног у Украјини анализа украјинско-русијске културе, језика, литературе. Овом питању у збирнику посвећено је више радова, такође историчара, филолога и лингвиста. Проведени истраживања сведоче о ракурсу „новог погледа“ на украјинско-српске везе, доводећи на преденос локалне и регионалне идентичности као основи формирања етнокултурне и националне. Широки спектар проблема, порушених и разгледаних у збирнику, доводи до његовог междисциплинарног значаја, високог стручног нивоа, актуелности, теоретичног и практичног значаја.

Оксана Микитенко

Recenzirani zbornik daje svestranu, višeslojnu, raznotematsku sliku ukrajinsko-srpskih odnosa kroz povijest i danas na raznim područjima: kulturnom, jezičnom, književnom, i svakako time pridonosi boljem međusobnom razumijevanju oba naroda, te ima veliku ne samo znanstvenu, nego i kulturološku vrijednost.

Oksana Timko Đitko

ИЗАЗОВИ НА РАСКРШЋУ КУЛТУРА

ИЗАЗОВИ НА РАСКРШЋУ КУЛТУРА: НОВИ ПОГЛЕД НА СРПСКО-УКРАЈИНСКЕ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ ВЕЗЕ

НОВИ ПОГЛЕД
НА СРПСКО-УКРАЈИНСКЕ
КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ ВЕЗЕ

Філологічний факультет Белградського університету
Кафедра слов'янської філології Київського національного університету імені
Тараса Шевченка
Інститут класичних студій та славістики Гданського університету

**ВИКЛИКИ НА ПЕРЕХРЕСТІ КУЛЬТУР:
НОВИЙ ПОГЛЯД НА УКРАЇНСЬКО-
СЕРБСЬКІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ
ЗВ'ЯЗКИ**

БЕЛГРАД
2025

ЗМІСТ

Людмила Попович

Виклики формування етнокультурної та національної ідентичності на перехресті культур 14

Розділ I

Сербсько-українські зв'язки: нове прочитання історичних фактів 33

Валерій Власенко

Міжвоєнна українська політична еміграція в Югославії та Румунії: спільне і відмінне..... 34

Галина Саган

Співпраця України та Сербії в освітній, науковій та культурній сферах упродовж останнього десятиліття XX ст.: виклики і тенденції 50

Борис Варга

Політичний режим в Україні та Сербії під час російської агресії проти України 2022-2024 років 59

Олег Румянцев

Ярослав Мишанич

«Велика руська фамелія». Образ громади русинів-українців у листуванні М.Ковача та О. Мишанича 68

Микола Нагірний

Українська меншина Сербії у дослідженнях Валерія Власенка 78

Міхал Пеяш

Мундири сербських полків з Нової Сербії та Слов'яносербії, на основі історичних та літературно-мемуарних джерел 90

Розділ II

Лінгвістичні дослідження як вклад у вивчення сербсько-українських зв'язків 99

Анатолій Загнітко

Провокативність іменниково-морфологічної форми у постмодерному українському та сербському дискурсах 100

Вероніка Ярмак

Стилістичні та естетичні функції колоративів у коротких оповіданнях М. Капора 118

Мілена Іванович

Транслітерація українських власних імен сербською мовою 132

Анастасія Тепшич

Лінгвориторичні стратегії зображення російсько української війни (на матеріалі заголовків сербських інтернет-видань)..... 155

Галина Кузь Фразеорепліки як засіб реалізації комунікативних інтенцій українців	168
Розділ III	
Літературознавчі дослідження культурно-історичних зв'язків	182
Олена Дзюба-Погребняк Українці в сербській літературі, серби в українській: маловідомі сторінки наших взаємин	183
Деян Айдачич Історія виникнення та культурний внесок щорічника «Українсько-сербський збірник <i>Украєс</i> »	192
Амір Адріана Етнографічні нариси про Сербію Анатолія Кралицького. Українська література Словаччини	206
Юлія Драгойлович Сербія і серби у тревелозі <i>У пошуках варварів</i> Андрія Любки	212
Вероніка Дадайова Перехрестя культур на Закарпатті в романі <i>Карбід</i> Андрія Любки	231
Тања Гаєв Окиця Глушчевич як перекладач Тараса Шевченка	240
Ана Римар Симунович Александар Мудрі Українська література у тижневику <i>Руски новини</i> на русинській мові (1924–1941)	250
Миколай Ярмаковський Сонячний вершник та святі дари. Міфологія слов'янських зимових свят у сербських та українських обрядових піснях. Порівняльний аналіз формул та міфологем	276
Дані про авторів	290

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА СЕРБІЇ В ОСВІТНІЙ, НАУКОВІЙ ТА КУЛЬТУРНІЙ СФЕРАХ УПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО ДЕСЯТИЛІТТЯ ХХ СТОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ І ТЕНДЕНЦІЇ

У дослідженні розглянуто, як в умовах нестабільних 90-х років ХХ століття розвивалася співпраця між Україною та Сербією в науковій, освітній та культурній сферах. Автор доводить, що навіть до встановлення офіційних дипломатичних відносин подібні зв'язки вже мали місце. Зокрема, значні успіхи були зроблені у сфері перекладів сербських творів українською, формувалися школи українців у наукових інституціях Сербії, проводилися презентації українських культурних надбань та ін. Загалом, 90-ті роки ХХ століття засвідчили продовження традицій співпраці між українцями і сербами у науковій, освітній та культурній сферах. У статті також зазначено, що Україна та Сербія використали лише незначну частину свого потенціалу, який міг бути залучений до формування співпраці.

Ключові слова: українсько-сербські зв'язки, культурна співпраця, наукова співпраця, освітня співпраця, українознавчі дослідження

COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND SERBIA IN THE EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL SPHERES DURING THE LAST DECADE OF THE 20TH CENTURY: CHALLENGES AND TRENDS

The study examines how cooperation between Ukraine and Serbia in the scientific, educational and cultural spheres developed in the unstable 90s of the 20th century. It is shown that even before the establishment of official diplomatic relations, such ties already existed. In particular, significant progress was made in the field of translations of Serbian works into Ukrainian, schools of Ukrainian studies were formed in scientific institutions of Serbia, presentations of Ukrainian cultural heritage were held, etc. In general, the 90s of the 20th century witnessed the continuation of traditions of cooperation between Ukrainians and Serbs in the scientific, educational and cultural spheres. However, Ukraine and Serbia have used only a small part of their potential, which could be involved in the formation of cooperation in the fields of science, education and culture.

Keywords: Ukrainian-Serbian relations, cultural cooperation, scientific cooperation, educational cooperation, Ukrainian studies

Досліджуючи історію співпраці України та Сербії, ми помітили, що українські та іноземні науковці не достатньо приділяють увагу важливим питанням спільної історії двох народів, таким чином втрачається цінність тих міжкультурних контактів, що накопичувалися століттями. Власне, таке нехтування інтересом до взаємопов'язаності української та сербської історії дозволяє Росії вписувати українсько-сербські результати співпраці у російсько-сербський кон-

---

* h.sahan@kubg.edu.ua

текст. Це в свою чергу сприяє утвердженню російського міфу, що Сербія є беззаперечним представником і лобістом російських інтересів на Балканах. Проте, офіційна рекція Сербії на повномасштабне вторгнення Росії в Україну свідчить про інше. Зокрема, з моменту ухвалення першої резолюції Генеральної Асамблеї ООН у березні 2022 року Сербія послідовно входить до переліку країн, які засудили агресію Росії і вимагали негайного виведення її військ з України. Сербія підтримала чотири резолюції ООН, зокрема і резолюцію, яка засуджує анексію Росією чотирьох східних регіонів України в жовтні 2022 року. Несподіваним для багатьох виявилось і те, що Сербія проголосувала за виключення Росії із Ради ООН з прав людини у квітні 2022 року.

Позиція Сербії на глобальних форумах щодо російського вторгнення в Україну ідентична тій, яку вона займає в регіональних організаціях. У лютому 2023 року Сербія разом із дев'ятьма іншими країнами Південно-Східної Європи підписала декларацію, в якій йдеться про те, що російська агресія проти України є грубим порушенням міжнародного права та найбільшою загрозою європейській безпеці (Тиравський 2024).

Показовим є те, що упродовж російсько-української війни політична, гуманітарна, фінансова і військова підтримка Сербії є постійною і значною. Це певним чином пом'якшує той факт, що Сербія не запровадила економічні санкції проти Росії. Проте проросійські наративи ще міцно тримають свої позиції поміж іноземних та українських ЗМІ. Новина про те, що Сербія у березні 2024 року надала Україні фінансову допомогу в розмірі 30,2 мільйонів євро, не викликала особливого інтересу в жодній із країн. Декілька українських мас-медіа повідомили про це, підкресливши, що допомога надійшла від країни, яка підтримує економічні відносини з Росією і не приєдналася до економічних санкцій ЄС проти Москви. Варто зазначити, що така фінансова підтримка України є значною для Сербії. Вона дорівнює річному бюджету одного із середніх міст із населенням близько 60 000 осіб (Тиравський 2024). Сербія також надала Україні 3 мільйони євро для допомоги вразливим дітям та ще 1,5 мільйона євро для переміщених осіб, лише за кілька місяців після того, як Росія розпочала агресію проти України.

Разом із фінансовими пакетами Сербія скерувала в Україну матеріальну допомогу, медичні автомобілі, електрогенератори, водоочисні споруди та іншу гуманітарну допомогу. Сербія не входить до міжнародної коаліції, яка забезпечує Україну зброєю та військовими матеріалами. Вона проголосила нейтралітет щодо війни, а її влада повторює, що Сербія не постачає зброю жодній із сторін. Проте, президент М. Вучич публічно заявив, що Белград не заважатиме постачанню сербської зброї в Україну (Тиравський 2024).

Отже, ці факти вкотре засвідчують важливість українсько-сербських контактів і приналежність обох країн до демократичного світу та участь обох країн у боротьбі за демократичні цінності. Співпраця між країнами у важкі 90-ті роки ХХ століття також продемонструвала чималий інтерес країн одна до одної. Серед різних напрямів співпраці вагоме місце посідають зв'язки в

освітній, науковій та культурній сферах, які розвивалися упродовж останнього десятиліття ХХ століття.

Тогочасні військові конфлікти на пост'югославському просторі суттєво затягнули налагодження дипломатичних та інших відносин між Україною та Сербією. Так, лише 15 квітня 1994 року відбувся обмін нотами щодо встановлення дипломатичних відносин між Україною та Союзною Республікою Югославія (Чекаленко 2024). Через два роки було створено Комісії з питань торгово-економічного та науково-технічного співробітництва, які підготували документи, і 27 січня 1997 року між урядами України і Союзної Республіки Югославія було підписано Угоду про співробітництво в галузі освіти, культури та спорту (Міністерство економіки 2024).

Проте зазначмо, що подібні зв'язки розвивалися і до офіційних угод. Зокрема, значні успіхи були зроблені у сфері перекладів сербських творів українською. Так, за останнє десятиліття ХХ століття вийшло три збірки українською мовою (Українсько-сербські 2005). А видавництво «Класика» 1998 року видало романи М. Павича «Хозарський словник» та М. Капора «Облудники» та збірку оповідань Д. Кіша «Енциклопедія мертвих».

Помітні успіхи були досягнуті у сфері наукової співпраці. Важливим напрямом таких зв'язків стало формування школи українців у наукових інституціях Сербії. Становлення таких науковців, зокрема у галузі сербської філології, розпочалося наприкінці 90-х років ХХ століття. До того часу українськомовний матеріал використовувався сербськими дослідниками в лінгвістичних студіях спорадично, переважно в окремих статтях із загальнославистичної проблематики або наукових студіях, представлених на Міжнародних славистичних конференціях чи симпозіумах.

Сербські науковці справедливо зазначали, що на дослідження української мови зверталось мало уваги, хоч історичні зв'язки між Україною і Сербією мають давні традиції. Той факт, що до 90-х років ХХ століття український напрям дослідження не виокремлювали від російського, суттєво гальмував становлення україністики в сербській науці. Вперше у сербській славистиці літературознавець Властимир Ерчич порушив питання про необхідність спеціального вивчення українсько-сербських зв'язків і виокремлення їх з традиційно засвоєних у науці російсько-сербських взаємин, зауваживши при цьому, що такий підхід до справи аж ніяк не може пов'язуватися з поняттям націоналізму, адже українці і серби мають, що сказати один одному (Ерчич 1993: 197). В. Ерчич зазначав, що в Сербії вже сформувався невеликий колектив дослідників-україністів, які усвідомлюють всю важливість проблем й поставлених перед ними завдань і поступово намагаються розв'язати ці питання сербської славистичної науки у непростих умовах.

Дослідник наголошує, що на часі є також підготовка словника чи навіть енциклопедії, в якій би подавались всі досягнення сербських та українських славистів, де можна було б знайти вичерпні бібліографічні дані про автора, його бібліографію, літературу про нього, аж до конкретної публікації (Ерчич 1993: 198). Заслуговує на увагу також міркування В. Ерчича щодо створення

спеціального інформаційно-документального центру україністики з двома відділеннями – у Києві та в Канаді чи Америці, куди б можна було надсилати чи отримувати інформацію про україністику в світі. Таким чином, вже на початку 90-х років у сербській науці висловлювалася дуже актуальна думка про необхідність комп'ютеризованих записів та аналізу українознавчої інформації.

Незалежно від думок сербського філолога щодо розуміння необхідності створення спеціалізованого центру з україністичних досліджень подібні ідеї генерувалися й українськими вченими. Ще на початку 90-х років при Київському національному університеті імені Т. Шевченка було створено Інститут українознавства з відповідними науковими відділами, які почали займатися координацією досліджень україністичної проблематики і безпосередньо контактували з відомими науковими центрами українознавства за межами нашої країни. Складовою частиною цієї установи став відділ української мови, який очолила доктор філологічних наук С. Я. Єрмоленко. На його основі тепер функціонує Центр українознавства при Київському національному університеті імені Т. Шевченка, який займається суто науковими дослідженнями (Чумак 2003: 18).

Помітним явищем кінця ХХ століття у славістичних колах стала доповідь викладача Белградського університету Богдана Терзича, виголошена на науковій конференції в Києві, що була присвячена 150-річчю кафедри слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка і 105-річчю від дня народження академіка Л. А. Булаховського (Терзич 1993: 153–157). Доповідач справедливо констатував той факт, що у минулому, особливо у ХVІІІ столітті, сербсько-українські зв'язки були інтенсивнішими, ніж у пізніші часи. Зацікавленість лінгвістичною україністикою у сербському мовному середовищі зросла після проголошення Україною своєї незалежності. Так, на початку 90-х років минулого століття у Белградському університеті для студентів-русистів було включено до навчальних планів чотирисеместрові студії з української мови і літератури як другої слов'янської мови.

Сербський дослідник передбачав, що згодом таке викладання української мови і літератури в Белградському університеті має перерости в спеціалізовані студії з україністики як основного предмета. Уже наприкінці 90-х років ХХ століття така спеціалізація була реалізована в навчальному процесі. Головне завдання сербської україністики Б. Терзич вбачав в активізації типологічних чи конфронтативних досліджень, що мають виявити як спільні характеристики окремих мовних явищ у близькоспоріднених слов'янських мовах, так і типологічні відмінності мовних одиниць (Терзич 1993: 154).

Славістичні студії поступово ставали популярними серед українських науковців. Зокрема, з 1996 року Одеський національний університет імені І. І. Мечникова почав видавати «Слов'янський збірник», в якому свої праці стали друкувати і сербські вчені: Злата Бойович – доктор філологічних наук, професор Белградського університету; Мілиця Гркович – доктор філологічних наук, професор Новосадського університету; Драгана Мршевич-Радович – доктор філологічних наук, професор Белградського університету.

З початку 90-х років ХХ століття у Белграді з'являється інтерес до українських культурних надбань. Провідну роль у цьому відіграла перекладацька справа, завдяки якій югославські народи отримали змогу познайомитися з літературними, історичними та іншими творами українських авторів. Це було важливо ще й тому, що за підрахунками експерта з українознавства, професора Белградського університету Людмили Попович, з 1800 року до кінця ХХ століття здійснено всього сімсот перекладів бібліографічних одиниць, що, з одного боку, свідчить про певну зацікавленість сербів українським літературним надбанням. Проте у порівнянні з перекладами з інших мов, це досить посередній результат (Попович 2006: 29).

Основними причинами такого невтішного стану справи, окрім відсутності фахових українців, були незадовільна укомплектованість сербських бібліотек творами українських авторів та брак відповідних двомовних словників. За останнє десятиліття ХХ століття ситуація в цій сфері дещо покращилася. З часу запровадження навчального курсу української мови у Белградському державному університеті переклади з української літератури та наукові українознавчі дослідження стали частотнішим явищем у сербському культурному й науковому житті. Це, перш за все, свідчить про те, що систематична фахова і професійна підготовка відповідних кадрів може принципово змінити ситуацію.

Славісти Белградського університету ще у шістдесятих роках ХХ ст. налягали на тому, щоб на кафедрі східних й західних слов'янських мов і літератур (нинішній кафедрі славістики філологічного факультету) запровадили викладання української мови і літератури. З цією метою було розроблено навчальні плани та наукову програму українознавчих студій, а окремими угодами про міжнародне співробітництво передбачалося запрошувати викладацькі кадри з України. Проте тоді ці плани з різних причин – як зовнішньополітичних (напружені відносини між СФРЮ та СРСР), так і внутрішніх (боротьба з дисидентами в Україні), не могли бути реалізовані.

Українознавчі курси на філологічному факультеті у Белграді було юридично та організаційно запроваджено у 90-тих роках ХХ століття. Так, 1991–1992 навчального року тут розпочали викладання української мови на рівні другої слов'янської мови для студентів-славістів. Першим викладачем був сербський учений-славіст Богдан Терзич, який протягом одного семестру викладав українську мову студентам-русистам кафедри славістики. Чотирисеместрові студії української мови і літератури (на другому та третьому курсах, по шість годин лекцій та практичних занять на тиждень) і досі залишаються одним із джерел підготовки українознавців у Сербії.

Також на початку дев'яностих років було заплановано у рамках загальної славістичної концепції укомплектувати відділ слов'янської філології українознавчими студіями. Тобто сформувати в майбутньому, передусім коли буде підготовлено відповідного рівня викладацькі кадри, поруч з існуючими групами російської, польської, чеської та словацької мов, групу студентів за

спеціалізацією українська мова та література. Результатом наполегливої праці у цьому напрямку стало створення спеціальності українська мова і література, яку 2000 року було затверджено новим Статутом та навчально-науковими планами філологічного факультету. Кістяк викладацького складу українознавчих предметів у Белградському університеті у 90-х роках минулого століття склали Л. Попович, М. Іванович і Т. Гаєв. У процесі викладання української літератури їм допомагали викладачі кафедри русинської мови та літератури філософського факультету Новосадського університету Ю. Тамаш і Я. Рамач. Згідно угоди про співпрацю між Белградським та Київським університетами, до Сербії за контрактом час від часу приїжджали викладачі з України. З початку ХХІ століття викладачі кафедри філологічного факультету Белградського університету почали читати лекції приблизно п'ятдесятьом студентам, серед яких третина є фаховими українцями (Попович 2006: 30).

Концепція розвитку українознавчих студій у Белградському університеті була сформована за аналогією до провідних славістичних центрів світу, де українознавчі студії стали традицією. Немає жодних сумнівів у тому, що інтенсивність та напрями розвитку сербського українознавства були обумовлені й тим фактом, що у провідних університетах України (КНУ імені Т. Шевченка, Львівському НУ імені І. Франка та Одеському НУ імені І. Мечнікова) існували відповідні студії сербської мови та літератури. Протягом років окремі факультети Белградського університету розвивають співробітництво з найбільшими університетами України. За кількістю спільних з українськими науковцями науково-дослідних проєктів лідерами є технологічний, медичний, математичний та сільськогосподарський факультети.

На міжнародних симпозіумах і конференціях, що організовуються Сербською академією наук і мистецтв, Матицею сербською та університетами Сербії, наприкінці 90-х років ХХ століття регулярно звучали доповіді з українознавчої проблематики (Сибіновіћ 2002). Протягом останнього десятиліття минулого століття у філологічній науковій періодиці стали звичним явищем праці, присвячені питанням порівняльного аналізу української та сербської мов, історії української літератури і культури, а також дослідження з української літератури й історії українсько-сербських зв'язків.

Одним із проявів практичної взаємодії академічних вчених наших країн є постійний обмін літературою та науковою інформацією. Цей напрям співпраці є першоосновою науково-технічного і культурного співробітництва, оскільки знайомить наукову громадськість з досягненнями та проблемами, над розв'язанням яких працюють вчені обох країн, допомагає окреслити поле взаємних наукових інтересів. Зазначені обміни з української сторони здійснюються перш за все Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. У 90-ті роки ХХ століття обмін літературою не завжди був регулярним з обох сторін, оскільки цьому перешкоджали військові конфлікти на території Сербії та економічні складності у перші роки української незалежності. Загалом з Сербії надходило близько десяти найменувань періодичних наукових видань («Теологічний аналіз», «Югославський економічний огляд», «Статистичний

огляд» та інші), які не мали суто академічного характеру, хоч і були виданнями Белградського університету та Сербської академії наук і мистецтва.

Ситуація кардинально змінилася з початку XXI століття. Практично всі видання САНМ, Белградського і Новосадського університетів (близько 30 найменувань) почали замовляти й отримувати в НБУ імені В. І. Вернадського. Також бібліотека стала отримувати десятки монографічних досліджень, переважно з філології та географії. Значним досягненням українських вчених стало видання покажчика з сербського фольклору і літератури, в якому подано відомості про праці вчених та фахівців, які відображають українсько-сербські зв'язки в галузі літератури та фольклору, а також переклади творів сербських письменників та творів сербської народної творчості українською мовою. До покажчика включено книги, матеріали наукових конференцій, автореферати дисертацій, статті з журналів, збірників, енциклопедій, довідників, газет українською, російською та сербськими мовами, видані на теренах України, а також роботи українських вчених, опубліковані за межами України за період 1837–2004 роки (Айдачич 2005). На початку XXI століття гуманітарна співпраця між Україною та Сербією значно покращилася. Цьому сприяла низка факторів, насамперед – стабілізація суспільно-політичного розвитку обох країн, відродження раніше існуючих форм співпраці, початок нових проєктів тощо. До останніх таких подій слід віднести відкриття пам'ятної дошки відомому сербському вченому і церковному діячу Йовану Раїчу на фасаді Києво-Могилянської академії у Києві (лютий 2009 року). Свого часу (середина XVIII століття) вчений здобув освіту в цьому науково-педагогічному закладі України. Інтерес української публіки викликала прем'єра вистави за п'єсою сербського драматурга Душана Ковачевича «Професіонал» у постановці сербського режисера Божидара Ждуровича в київському муніципальному театрі «Сузір'я» (16 лютого 2009 року). Переклад п'єси Душана Ковачевича зробили викладачі Львівського національного університету імені І. Франка Алла Татаренко та Марія Васишин. На прем'єрі була присутня держсекретар міністерства культури Республіки Сербія Надіца Момерова, яка висловила подяку Україні за підтримку, яку отримала постановка п'єси в Україні (276-й рік 2009).

Таким чином, 90-ті роки XX століття засвідчили продовження традицій співпраці між українцями і сербами в науковій, освітній та культурній сферах. Обидва народи, попри низку несприятливих економічних та політичних факторів, у своїх наукових інституціях продовжували роботу з вивчення україністики та, відповідно, сербістики. Найбільших успіхів досягли філологи, історики, етнографи тощо. Було здійснено чимало перекладів українською з сербської і навпаки. Проте, коли згадати не такі далекі 50–80-ті роки XX століття, то можна помітити, що в ті часи наукові, освітні та культурні зв'язки між Україною та Сербією були значно різноманітнішими. Упродовж останнього десятиліття XX ст. практично лише гуманітарії підтримали здавна заведені історичні традиції спілкування між українським та сербським народами у зазначених сферах. Україна та Сербія використали лише незначну частину свого потенціалу, який міг бути залучений до формування співпраці у царині науки, освіти і культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Айдачич, Д., Дацькова, Н. Сербський фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях. 1837–2004: Матеріали до бібліографії Київ: НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2005. [Aidachych, Deian, Datskova, N. Serbskyi folklor i literatura v ukrainskykh perekladakh ta doslidzhenniakh. 1837–2004: Materialy do bibliohrafiï Kyiv: NAN Ukrainy. Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, 2005.]
- Ерчић, Властимир „О украјинистици уопште узевши, и о њој у Срба.” Зборник Матице српске за славистику 43, 1993: 190–204. [Erčić, Vlastimir „O ukrajinistici uopšte uzevši, i o njoj u Srba.” Zbornik Matice srpske za slavistiku 43, 1993: 190–204.]
- Міністерство економіки України http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=ser, 10.07.2024. [Ministerstvo ekonomiky Ukrainy http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=ser, 10.07.2024.]
- Попович, Людмила «Українознавство в Сербії.» Українське слово 10, 2006 : 28–29. [Popovych, Liudmyla V. «Ukrainoznavstvo v Serbii.» Ukrainske slovo 10, 2006 : 28–29.]
- Прем'єр Сербії висловив підтримку Україні на тлі російського вторгнення на Харківщину. <https://www.unian.ua/world/viyna-v-ukrajini-serbiya-vislovila-pidtrimku-ukrajini-12635088.html> 10.07.2024. [Premier Serbii vyslovyyv pidtrymku Ukraini na tli rosiiskoho vtorhnennia na Kharkivshchynu. <https://www.unian.ua/world/viyna-v-ukrajini-serbiya-vislovila-pidtrimku-ukrajini-12635088.html> 10.07.2024.]
- Сибиновић, Миодраг. Словенски импулси у српској књижевности и култури. Београд: Филолошки факултет, Књижевна заједница Звездара, 1995. [Sibinović, Miodrag. Slovenski impulsi u srpskoj književnosti i kulturi. Beograd: Filološki fakultet, Književna zajednica Zvezdara, 1995.]
- Сибиновић, Миодраг. Иза хоризонта. Огледи из руске, украјнске, белоруске и грузијнске књижевности. Београд: Чигоја, 2002. [Sibinović, Miodrag. Iza horizonta. Ogleđi iz ruske, ukrajnske, beloruske i gruzijnske književnosti. Beograd: Čigoja, 2002.]
- Терзич, Богдан. «Деякі передумови зіставного аналізу української та сербохорватської мов» Зборник Матице српске за славистику 43, 1993: 153–157. [Terzych, Bohdan. «Deiaki peredumovy zistavnogo analizu ukrainskoï ta serbokhorvatskoï mov» Zbornik Matice srpske za slavistiku. 43, 1993: 153–157.]
- Тиравський, В. Сербія надає фінансову допомогу та постачає зброю в Україну через посередників. <https://foreignukraines.com/2024/04/18/serbia-provides-financial-assistance-and-supplies-weapons-to-ukraine-through-intermediaries/>, 10.07.2024. [Tyravskyy, V. Serbiia nadaie finansovu dopomohu ta postachaie zbroiu v Ukrainu cherez poserednykiv. <https://foreignukraines.com/2024/04/18/serbia-provides-financial-assistance-and-supplies-weapons-to-ukraine-through-intermediaries/>
- Українсько-сербські історично-культурні взаємозв'язки: Каталог книжкової виставки з фондів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського НАН України. Київ: 2005. [Ukrainsko-serbski istorychno-kulturni vzaiemozviazky: Kataloh knyzhkovoï vystavky z fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I.Vernadskoho NAN Ukrainy. Kyiv: 2005.]

- Чекаленко, Л.Д. Зовнішня політика України http://pidruchniki.ws/12810419/politologiya/mizhнародne_viznannya_ukrayini 10.07.2024. [Chekalenko, L.D. Zovnishnia polityka Ukrainy http://pidruchniki.ws/12810419/politologiya/mizhнародne_viznannya_ukrayini 10.07.2024.]
- Чумак, В.В. «Україністика в Сербії: лінгвістичний аспект.» Слов'янський збірник. Міжслов'янські мовні та літературні зв'язки. Випуск X, 2003: 17–24. [Chumak, V.V. «Ukrainistyka v Serbii: linhvistychnyi aspekt». Slovianskyi zbirnyk. Mizhslovianski movni ta literaturni zviazky. Vypusk Kh, 2003: 17–24.]
- 276-й рік Міжнародного проекту Сербія-Україна стартував у Києві. Зовнішні справи 2, 2009: 61. [276-y rik Mizhнародnoho proektu Serbii-Ukraina startuvav u Kyievi. Zovnishni spravy 2, 2009: 61.]

Халина Сахан

САРАДЊА УКРАЇНЕ И СРБИЈЕ У ОБРАЗОВНОЈ, НАУЧНОЈ И КУЛТУРНОЈ СФЕРИ ТОКОМ ПОСЛЕДЊЕ ДЕЦЕНИЈЕ 20. ВЕКА: ИЗАЗОВИ И ТЕНДЕНЦИЈЕ

РЕЗИМЕ

Студија испитује како се развијала сарадња између Украјине и Србије у научној, образовној и културној сфери у нестабилним 90-им годинама 20. века. Показује се да су чак и пре успостављања званичних дипломатских односа такве везе већ постојале. Конкретно, значајан напредак је постигнут у области превођења српских дела на украјински језик, формиране су украјинистичке студије на Универзитету у Београду, промовисано је украјинско културно наслеђе и сл. Генерално, 90-е године 20. века сведочиле су о наставку традиционалне сарадње између Украјинаца и Срба у научној, образовној и културној сфери. Међутим, Украјина и Србија су искористиле само мали део оног потенцијала који би могао бити укључен у развијање сарадње у области науке, образовања и културе.

Кључне речи: украјинско-српски односи, културна сарадња, научна сарадња, образовна сарадња, украјинистичке студије.